



**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

9. An opinio probabilis speculativè, sit semper probabilis practicè? Ex p. 9.
tr. 6. & Misc. 1. r. 21.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

improbabilem, & damnatam à Greg. XIII. & quod dixit Concil. Tridentin. in articulo mortis posse quemlibet Sacerdotem absolueri, intelligendum est de articulo mortis & necessitatis, quando non est ibi proprius Parochus, huic enim necessitati voluit Ecclesia succurrere, & propter tale periculum mortis probabilius opinio est eligenda, ne homo damnetur in æternum si minus probabilis sit falsa opinio. Sic ille.

2. Sed, vt verum fatear, hic auctor, vt sentiunt etiam multi viri docti ex eadem Societate, rigidè & paulum modeste se gerit in censurandis aliorum opinionibus, & ideo hanc opinionem, quam falsam ipse vocat, probabilem esse puto cum illis 13. Doctoribus quos citauit in *part. 1. tract. 5. resolut. 5.* quibus nunc addo ex ipsamet Societate Emanuele Sa expurgatum, in *ver. Absolutio, num. 3.* & nouissimè Philibertum Marchinum in *tract. de bello diuino, seu peste, part. 3. cap. 3. n. 10. & seq.* vbi sic ait: Potest simplex Sacerdos in articulo mortis absolueri à quibuscumque casibus & censuris reservatis, non solum in absentia, sed etiam in presentia cuiuscumque Confessarij approbati, vel Parochi, vel Superioris. Ratio est, quia simplices Sacerdotes pro articulo mortis pares sunt quoad iurisdictionem omnibus aliis Confessariis approbatis, nam si isti suam habent iurisdictionem ab Episcopo, illi habent eandem à Christo, vel à Concilio Tridentino, vel à Papa, neque solum illam habent in defectum aliorum Confessariorum, sed illam habent absolutè & simpliciter, Concilium enim non apposuit istas glossas & limitationes, sed loquitur absolutè: ergo neque nos illas apponere debemus. Ita ille. Concilium igitur nullum ordinem constituit, quia voluit in eo articulo amplissimum fauorem præstare fidelibus. Adde quod vt concessio vim suam obtineat, non requiritur vt motuum legislatoris in singulis casibus inueniatur, sed sufficit quòd interdum possit inueniri, quia non restringit concessionem ad casus particulares quibus necessitas re ipsa inuenitur, sed generaliter concedit, quia necessitas interdum subesse potest, & ideo, vt dixi, hanc sententiam puto probabilem esse. vt contraria probabilis etiam est, quam præter Doctores, quos *supra* citauit, tener P. Ochagauia de *Sacrament. tract. 2. de confess. sacram. q. 35. num. 4.* Ad rationes Turriani patet responso ex his quæ dicta sunt, & ex his quæ adducit ipsemet Turrianus *loc. cit. part. 1. disp. 21. dub. 11.*

Quæ nunc est in 10. §. tr. 8. Ref. 26. signanter à S. ius. Tertio & in 11. tr. 4. Ref. 43. & lege etiam doctrinam Ref. 44. & ibi in tr. 5. Ref. 7. Notandum est & seq. & in tr. 7. Ref. 41. §. Verum, quo ad, & seq. sed lege eam à principio, vel saltem à 2. Sed supra dicta & vide etiam ibi ref. 41. & in tr. 5. tr. 1. Ref. 205 §. 2. ad medium à vers. Hoc autem, & in ref. 206. §. 1. ad lin. 2. & hic supra ex doctrina ref. 4. §. 3. signanter ad medium à vers. Hanc etiam. Et vt melius hanc quæst. dissolueri possit, & occurrerit illius obiectioibus, lege tamen si prius caput non dolet, in 10. tr. 5. doctrinam ref. 4. & aliarum eius secundæ not. & ref. 2. & aliarum eius annotationum. Sup. hoc in tr. 5. tr. 1. ref. 41. §. ad secundum.

RESOL. VIII.

An quando fas est sequi aliquam opinionem probabilem in vita, etiam liceat sequi illam in articulo mortis? Ex p. 2. tr. 13. Ref. 9.

§. 1. **N**egatiuam sententiam videtur docere Sanchez in *summa, tom. 1. lib. 2. c. 1. n. c.* sed aduersus illum insurgit alter Sanchez in *selectis, disput. 19. num. 8.* vbi sic asserit. Opinio, quæ in salute securam reddit conscientiam ad operandum, vel non, tutam quoque reddit in articulo mortis, cum in vtroque tempore æqualiter constringatur homo, Deum non offendere. Tum, quia inter opiniones in conscientia securas, reuera vna non est securior altera quoad impeccabilitatem: nam supposito quòd operans iuxta quamlibet, nullum committit peccatum, non magis securus erit operans ex vna, quam ex alia opinione: cum nulla detur maior securitas quam non peccare. Ita Sancius.

RESOL. IX.

An opinio probabilis speculatiua sit semper probabilis practice? Ex p. 9. tr. 6. & Mlc. 1. Ref. 21.

§. 1. **P**ro affirmatiua sententia alibi adduxi Sanctum, Lugo, Narbonam, & alios, inter quos videtur etiam numerandus Magister Serra in *part. 2. D. Thoma, tom. 1. q. 19. art. 6. dub. 4.* sic asserens: [Docent etiam plerique, opinionem, vt eam sequi liceat, debere esse probabilem, non solum speculatiua, sed etiam practice. Non desunt tamen, quibus hæc differentia displicet: nam, si quis probabiliter iudicat, licitum esse aliquid operari, cur id non poterit licite executioni mandare? Alia si operatio executioni mandata esset illicita, falsum esset tale iudicium, vt pote non conforme rei existenti à parte rei: & hanc sententiam nouissimè tenet etiam Pellizarius, me etiam citato, in *Man. Regu. 1. 1. 1. c. 1. n. 129.* & me etiam citato, Ioan. Henriquez in *pp. Pract. sect. 1. q. 4.*]

2. Sed, his non obstantibus, hanc sententiam nouissimè acriter impugnat Petrus Marchant in *Tribuna. Sacr. tom. 1. tract. 5. tit. 5. q. 4.* vbi ita ait: [Aduertendum est, quòd sicut opinio alia est practice, alia speculatiua, sic probabilitas debet distinguari in speculatiuam, & practicam. Speculatiua probabilitas est, quæ proprie non respicit actionem, aut practicum assensum; sed tantum abstractiuam quandam rationationem, siue alicuius veritatis, vt in intellectu manet, apprehensionem: quam explicare possumus per posse esse, vel posse verum esse. Practica probabilitas est, quæ ad assensum practicum, & ad dirigendam actionem, vt honesta sit, inclinatur, quam explicare possumus per rationabiliter posse, vel licere agere absque peccato. Quòd si hoc vitium in iudicio probabilitatis non excludatur, verè probabilem opinionem practicam posse formari omnino diffitetur. Vnde auertor quorundam Doctorem sensum, qui dicunt, se imaginari posse, qualiter, quòd speculatiua probabile est, id practice probabile quoad non sit; cum sit eadem rationationis via, quæ ex speculatione siue conclusionem speculatiua veritatis derivatur in practicum assensum, & electionem: etsi enim verum sit, quòd ex speculatione conclusionem omnis practica deriuetur; non tamen omnis veritas, siue conclusio speculatiua sufficiens est ad practicam probabilitatem, siue conclusionem inducendam. Vt enim dixi, speculatiua tantum concludit, posse esse verum, siue, veritatem conceptam subesse posse; Practica autem superaddit etiam in actum licitè exire, siue ad actum deduci posse; quod maioris difficultatis est, & ampliora principia requirit. Explico exemplo: Concludo speculatiua cum multis Theologis, Baptisimum posse subsistere adhibita forma: *Abluo te in nomine Genitri, Geniti, & Spiriti, siue, vt alij. Barriozote in nomine Christi, vt dicunt Apostolos baptizasse:* aut vt nonnulli speculatiua concipiunt, si quis ex fenestra puerum deticiat in fluium, formam Baptismi pronuntiando, verè baptizare. An autem, omni alio peccato circumscripto, practice liceret vt traditis formis, aut actione traditi ad Baptisimum concurrere? concludendum practice esset, non licere. Etsi enim illi dicant, posse stare veritatem Baptismi in similibus; non concludunt tamen licere similibus vt in praxi. Vnde in sola speculatione manent; nullatenus autem in praxim inclinant: nisi forte in extrema necessitate vbi quæcumque possibilia, quantumvis speculatiua tantum probabilia, interdum applicentur ex aliquo motivo

motio apprehenso. Quapropter communis est Doctorum sensus, multa esse speculatiue, & metaphysice probabilia, & possibilia, quae in praxi & improbabilia, & impossibilia sunt. Quod infinitis exemplis potest demonstrari. Hincque Marchant. Vnde, licet rationes pro affirmatiua sententia Sancij, magni sint ponderis, tamen negatiuae adhaesit etiam sapientissimus Quiedo in *part. 2. tract. 5. contr. 3. punct. 1. n. 10.* sic asserens: [Cum passim apud Authores reperitur, rem aliquam speculatiue esse probabilem: in praxi tamen amplectendam non esse, vel in praxi probabilem non esse; videndum est, quid Authores significare intendunt, dum admissa probabilitate speculatiua, practicum negant. Credo ego significare velle, talem actionem, praecise attenda sua natura simplicitate, & absolute, vndequaque in omni genere licitam esse; non posse tamen reduci ad praxim, quia moraliter impossibile est, vel valde difficile exerceri cum eisdem circumstantiis, quibus licita censetur, & sine aliis, rationes quarum vitietur. Sic de nonnullis tactibus asserunt Doctores, habitis propter delectationem, quae praecise refultat ex temperamento primatum qualitatum eiusdem rationis cum his, qui sunt in aliis corporibus inanimatis veneratoris non esse, & ita non habere malitiam lethalem. Verumtamen, qui tales tactus raro, aut nunquam sunt praecise propter talem delectationem, cuius signum est non ita fieri in rebus, ex quibus nulla alia delectatio potest capi; practice improbabile est, tales tactus non habere lethalem malitiam. Similiter potest dici res, quae praedicto modo probabiliter licita iudicatur, practice nullo modo probabilis propter annexum periculum; dicitur enim speculatiue probabilis periculo secluso; in re tamen nunquam talis res sine illo periculo continget: quia ex se magnam vim habet ad inclinandam voluntatem ad primum affectum. Similiter id, quod est speculatiue probabile ratione scandali, quia nunquam sine scandalo, aut saltem sine illius periculo fieri potest, practice improbabile dicitur. Quae praecipue locum habent in his, quae pertinent ad castitatem, in quibus facile dilabitur homo ad maiora, dum minora sibi permittit; & in materia de contractibus, in quibus vitium frequenter palliatur externis actionibus, quae secundum se licite apparent. Propter haec, aut alia extrinseca poterit id, quod speculatiue probabile est, attenda sua intrinseca natura, fieri practice improbabile; rem autem speculatiue probabilem, attenda illius natura, & practice improbabilem, nullo alio extrinseco attendo ego non percipio; & in hoc sensu credo recte docuisse Joannem Sanchez, omnem opinionem speculatiue probabilem in re morali, practice probabilem esse: quia in hac materia speculatio ordinatur ad praxim, & praxis regula est speculatio.] Hae omnia Quiedo, *ubi supra*, satis quotidiana, & practabilia, atque ideo maxime notanda.

3. Et post haec scripta inueni, praeter Doctores citatos, negatiua sententiam contra Sancium docere etiam Ioseph. Rocafull. in *praxi Theolog. moral. rom. 2. part. 3. lib. 1. cap. 5. num. 41.* Quia ait ille, sicut quando aliquid secundum se speculatiue est, vel dubium, vel non probabile; potest tamen quis quoad praxim propter aliquas circumstantias illud iudicare probabile: v. g. speculatiue considerando, non apparet probabile, hominem innocentem esse damnandum; & tamen Iudex propter scientiam publicam, quae est secundum allegata, & probata, hominem, quem primata scientia scit ipse certo esse innocentem, potest probabiliter condemnare: ergo pariter fieri poterit, ut aliquid appareat speculatiue probabile, quod tamen practice non sit probabile: non enim semper practice opinionis probabilitas, ex probabilitate opinionis speculatiuae desumenda est, habet siqui-

dem ipsa praxis quaedam incommoda vitare in executione se se offerentia, quae tamen, dum opinio intra limites speculationis manet, non occurrunt. Ex quo colligitur contra Sancium, facile percipi posse, opinionem speculatiue probabilem posse esse non practice probabilem: licet enim opinio practica regulariter pendeat ab opinione speculatiua sibi correspondente, tanquam a causa; tamen cum non attingantur per speculationem, nisi ea, quae ad rem secundum se pertinent, & non quae ex variis circumstantiis executionem talis opinionis comitantur; proinde non in omni euentu speculatiua opinio probabilis intra limites opinionis speculatiuae, est causa probabilitatis opinionis praedictae; sed haec ex aliis principiis pendere potest.] Itaque ex his omnibus apparet, quaestionem in hac Resoluitioe positam, magnos pro negatiua, & affirmatiua sententia patronos habere.

RESOL. X.

An opinio speculatiue probabilis semper in praxi tuto amplecti possit? Ex *part. 2. tr. 13. Ref. 12.*

§. 1. **A**liqui negatiue respondent, ut patet ex sup. hoc in multis exemplis. Ideo Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 7.* licet asserat, foeminas quinquagenarias a ieiunio liberatas esse, addit tamen, hanc sententiam speculatiue esse probabilem, non autem tutam in praxi.

2. Sed alter Sanchez *in selectis, disp. 54. num. 11.* impugnat hanc sententiam, eo quod intelligibile videtur, aliquam opinionem esse speculatiue probabilem, & in praxi tuto amplecti non posse: probabilitas namque practica a speculatiua differt, tanquam effectus a causa: id enim, quod quis opere exequitur iuste vel iniuste, ab eo nascitur, quod scilicet speculatiue iudicauit posse agi licite, vel illicite. Qui ergo arbitratur speculatiue aliquid licite operari se posse, propter rationes probabiles id tuto executioni mandare poterit, alias nihil operabitur, nec alicuius fructus, siue momenti, erit illa speculatio probabilis, si ad opus esset impedita, & aequae comparari posse, speculatiua opinionem habentem, & pertimescentem operari practice ex ea, Tantalo, poma, & aquam ad labia propere habenti, impedimento tamen eis vti, siue frui. Ita Sancius, aduersus Sanchez. Sed an probabiliter, remitto me iudicio aliorum.

RESOL. XI.

An sit probabilis opinio aliquorum asserentium Equites Ierosolymis non esse vere Religiosos?
Et an virtute Cruciate possit commutari votum Religionis D. Iacobi, Calatravae, Alcantarae, non tamen Religionis D. Ioannis?
Et notatur Equites D. Iacobi, Alcantarae, Calatravae non esse vere Religiosos.
Et docetur legatum relictum sub conditione, si aliquis efficiatur Religiosus, posse consequi, si aliquis efficiatur Eques Militensis. Ex *part. 11. tract. 4. & Misc. 4. Ref. 33.*

§. 1. **S**apius calanum sumpsit in meis operibus pro defensione dictorum Equitum, & nunc denuo libentissime sumo; & affirmatiue ad dubium propositum respondet Marcus Vidal in *Arca Theol. moral. tit. 5. de iudice Inquis. 4. num. 24.* ubi sic ait, Aduertendum tamen haec omnia affirmata, & probata in hac secunda nostra conclusione esse probabilia, & in conscientia supposita tamen alia probabili opinione, quod Equites Hierosolymitani non sunt vere Religiosi: affirmant